

Boeren boeldag

Regelmatig verschijnen er in dag- en weekbladen advertenties van de notarissen over te houden Boerenboeldagen. Dan wordt er aan een boerderij op een bepaald adres

"publiek à contant verkocht". Meestal gaat het op een boeldag om het 'boerenbeslag', de 'levende have' en 'hetgeen meer te koop zal worden aangeboden'. Vele lezers noteren dan de datum en tijd en wanneer het zover is, drommen van heinde en ver de talrijke kooplustigen naar 'de plaats des verkoops'. Ook hedentendage kunnen er op een boeldag nog veel kopers en kijkers verwacht worden. Want naar een 'boeldag gaan' zoals de Groninger het pleegt uit te drukken heeft altijd iets gezelligs en misschien kan men voor een koopje iets bemachtigen. De één gaat het om levende have, de ander om een stuk landbouwgereedschap, maar er gaan ongetwijfeld zeer velen naar een boeldag in de hoop een stukje antiek of 'iets uit grootmoeders tijd' te bemachtigen. In de rijen kooplustigen treft men dan zowel de uitgekende handelaar, als ook de 'particuliere verzamelaar' aan. Hoe het ook zij, een boerenboeldag is nog altijd een publiek gebeuren van de eerste orde.

Foto's: Paul Werneklnck

Tekst: J. Rittersma

Aflevering 12

... Boeldag ...

TAPPEN . . .

Dit laatste was vroeger zeer zeker het geval. Naast de kermissen en de harddraverijen waren de boeldagen de belangrijkste volksvermaken "ten plattenlande".

Van overal kwamen de mensen — zowel te voet als per as — naar het boelhuis en onder die mensen waren ook de jongelui, zowel de jongens als de wichter. Men stroomde samen op het erf en bezocht vandaar de schuur van het boelhuis. Deze schuur was voor deze gelegenheid veranderd in een soort veilinggebouw met herberg. De dorpskastelein had er een buffet geplaatst, terwijl op het erf gewoonlijk snoepafeltjes en koek-kramen stonden. Dat de herbergier "zomaar" kon tappen, was toentertijd nog mogelijk omdat men voor de invoering van de Drankwet voor dit soort gelegenheden nog geen vergunning nodig had.

Zo omstreeks het midden van de vorige eeuw ging zo'n boeldag als volgt: De uitveiler (oetmiender) staat in de regel op een boerenwagen vooraan in de schuur, waar de te veilen voorwerpen hem gebracht worden. Op de wagen bevindt zich tevens een tafeltje met een paar stoelen voor de schrijver en de "tegenschrijver". Zo'n tegenschrijver was eigenlijk een soort controleur, die door de verkoper naast de notaris klerk was gesteld. Dikwijls was zo'n "teegnschrijver" een koster of een onderwijzer uit een naburig dorp.

J. Onnekes schrijft in 1884: „De oetmiender veilt de goederen met luide stemme en weet gewoonlijk de eentonigheid der verkoopende te breken door het debiteeren van een aantal aardigheden in den smaak van zijn publiek. Voorwerpen van waarde (paarden, koeien, wagens, enz.) worden tweemaal geveild.”

Bij moeilijk verplaatsbare zaken of bij voorwerpen die helemaal niet verplaatst kunnen worden, gaat men rond (bijv. bij runderen, partijen hout en turf, zware gereedschappen, en op het veld staande gewassen of vruchten).

De schrijver of klerk van de notaris of deurwaarder houdt aantekening van de ten verkoop aangeboden goederen en van de prijs waarvoor ze verkocht worden.

Doofpot

Wanneer de hoogste biader uiteindelijk geboden heeft,

roept de oetmiender: „niemand meer dan (bedrag van het hoogste bod) ? Niemand niet ? Eénmaal . . . Andermaal . . . Zegen d'r mit !”

Mr. A. S. de Blécourt schreef hierover in "Fivelgoër Landleven" o.a. het volgende: „Ie hebb'n koeien álmoal bekek'n op stál, wèl budt gèld veur nummer ain dei bovenste melkkou, bloarkop . . .” En dou was 't : "zestig, vief en zestig, zeuwentig gulden . . . twee aan bod ! . . . wèl budt ter meer veur . . . honderd vief en twintig gulden . . . hoogste balder twal gulden ! ! nóg vief . . . honderdachtig gulden . . . joa ! . . . vief en därtig, honderd vief en därtig gulden . . . 'n beetje stilte vòlk ! hoogste biader twee gulden; honderd vief en därtig ! . . .”

Net zo laag, dat 't okte.

„Aainmoal, andermaal . . . niemand meer as honderd vief en därtig gulden; dei dat mit twintig doalder verhoogt, twintig viefstuver, mit achtien, zestien, mit twaalf, mit tien”

„Bod !”

„Veur wèl ?”

„Oabel Bakker van Grauwdiëk !”

KOUKHAKKEN . . .

Tijdens de handel vermaakte de jeugd zich best en ook voor de ouderen die niet aan de verkoop deelnamen was er vertier.

Wat praktisch nooit miste op een vroegere boerenboeldag, was het alom bekende "koukhakken". In het kort kwam dit koekhakken hier op neer: op een koekhakblok werd een reep Groninger koek gelegd en nu was het de kunst deze reep koek met een "slingerbijl" in de lengte in zo weinig mogelijk slagen, door te hakken.

Degene die het minste aantal slagen nodig had was winnaar. Nu was het nog niet zo gemakkelijk om dit te volbrengen, want zo'n slingerbijl was een bijl met een schanlerende kop. De bijl slingerde zogezegd aan de steel. Tegen het einde van de vorige eeuw werd dit vermaak op de boeldagen afgeschaft.

Kroantjespot

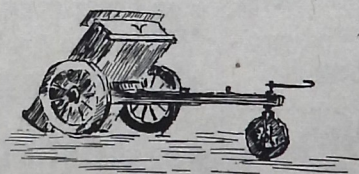
Onderwijl tapte de kastelein achter zijn buffet maar door. Voor de liefhebbers presenteerde hij "jenever met siroop". Meestal werd er jenever en brandewijn geschonken, terwijl men zong bij de muziek van een harmonica. Als het héél mooi ging waren er een vioolspeler en een trommelslager aanwezig.

"Jan Pierewiet" en "Hakke-tone-ain -twij -drij" waren de meest geliefde melodien. De feestgangers zaten op eenvoudige banken: meestal lange planken gelegd op houten schragen of omgekeerde emmers. In het midden van de lemen dorsvloer was ruimte open gelaten voor de danslustigen. Zo'n boeldagfeest was voor de jongelui natuurlijk een gelegenheid bij uitstek om elkaar te ontmoeten. Er werd dan ook dankbaar gebruik van gemaakt. Soms zaten er op een boeldagavond meer dan 70 paartjes. Waren er meisjes die geen vrijer hadden gekregen, dan haalden de jongens een bodemloze mand, hingen de mand op en lieten er een stropop doorzakken ter bespotting van de meisjes. Vandaar de uitdrukking: door de mand vallen. Kwam men zonder vrijer thuis, dan zei men "dat ze mit kórf op kop thoekom'n is", of " 'n kórf krieg'n". Al met al niet zo leuk voor die ongelukkige meisjes. Toch was het gezellig in de schuur zo bij het licht van de kaarsen.

Inmiddels was het "boulgoud" al lang "oetmiend". De voornaamste koper op een boerenboeldag was meestal de zg. "nieuwboer". Deze had in de regel ook de boerderij gekocht.

Na afloop van de boeldag geeft de verkoper een maaltijd, waaraan, behalve door hem en zijn familie, deelgenomen wordt door de notaris (die een ereplaats inneemt), zijn klerk, de uitveiler, de tegenschrijver en de nieuwboer met zijn naaste familie. Ook de naaste buren en sommige vrienden werden dikwijls uitgenodigd.

De maaltijd bestond meestal uit diverse soorten witbrood en vlees, waarbij wijn wordt geschonken. Na het beëindigen van de maaltijd, die in het veurënd of bov'm-ènd wordt gehouden, voegen de gastheer en zijn gasten zich dikwijls bij de feestvierenden in de schuur.

Wipkoar

De luidruchtige jongens zingen :

„Vannacht nait noar kooi,
Vannacht nait noar koot,
Wie binnen boerenjonges,
Wie swieren zo mooi.

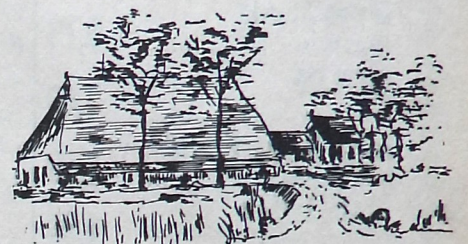
En voor de meisjes die geen vrijer hadden kunnen krijgen zongen ze :

„'k Goa nooit weer noa boeldag tou,
't Het mie zo verdrotten,
Ale wichter haren 'n jong,
Maar ik bin der overschoten”.

Het was helaas wel zo dat het gebruik van sterke drank onttaarde. In 1846 schreef Thineus in zijn "Boeldag in Ons Dorp" o.a. : „Niet minder dan zes flesschen jenever worden thans (na de verkoop der koeien) ten beste gegeven aan allen, die slegts lust eraan hebben en digt genoeg bij den uitgever eene plaats kunnen krijgen”.

Het gebruik van sterke drank was in de 19e-eeuw een groot kwaad.

De provincie Groningen stond jarenlang bovenaan in de lijst van het drankgebruik. Bij elke gelegenheid werd drank geschonken; het begon al met Nieuwjaar en ging

door tot Oudejaarsavond. Bij bezoek, geboorte, brulloft en begrafenissen; op de kermis en bij hardrijderij, op boeldagen en jaarmarkten, op het ijs en bij het richten van een huis.

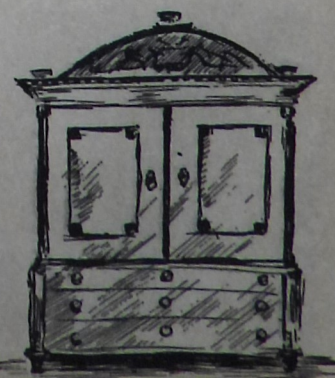
Men had niet anders. Menige boerenplaats is door het keelgat gegaan; menige ambtenaar moest worden ontslagen; menige arbeider werd een zuiplap. Het leed was niet te overzien, want ook de vrouwen deden dikwijls mee. Omstreeks 1840 begon de drankbestrijding. In het jaar 1881 werd de Drankwet van kracht, die de kroegen in de tolhuizen en de molens en de "stille knippen" opruimde. De Drankwet van 1881 werd destijds ingevoerd door minister Modderman.

En toch schrijft Onnekes enkele jaren na de invoering van de Drankwet : „Sedert de gelegenheden tot gezellig vermaak en verkeer ten plattenlande zijn vermeerderd en verbeterd en vooral sedert de invoering van de Drankwet, hebben de boeldagen veel van hunne aantrekkelijkheid verloren”.

We leven nu bijna een eeuw later. De oude charme van een ouderwetse boerenboeldag kennen we niet meer, maar toch houdt een boeldag een zekere bekooring.

Wanneer velen in de notarisadvertentie lezen: "en wat er nog meer te koop wordt aangeboden", hopen ze dan na afloop van zo'n boeldag in het bezit te zijn gekomen van een oud kabinet, een friese klok, een theestof of misschien ook wel een stuk boerengereedschap dat nooit meer gebruikt zal worden omdat het "ouderwets is".

Zo trekken ook nog vandaag velen van heinde en ver naar een boerenboeldag; in de eerste plaats om "het koopje", maar toch ook nog wel om de nog enigszins ouderwetse gezelligheid.

Een gronings kabinet